

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

همایون "باختریانی"

۱۰ می ۲۰۱۷

تصحیح، تنظیم و شرح لغات: خ. معروفی

دیوان

"عبدالله شهاب ترشیزی هروی"

۲۸۸

مُلِحْدَنَامَه

— ۵۴ —

چون ز چرخ سفله خویِ دون نواز   شد رحیم سفلهٔ دون، سرفراز
کیسه اش پُر گشت، از چیز کسان   دستش انبُه^۱ گشت، از آتیز کسان
توشه را برداشت، از مال حرام   کرد عزم رفتن بیت الحرام
زان سفر جز شهرت و فضح و ریا   در دلش قصدی نه از بهر خدا
با گروهی از مشاهیر دیار   ساخت برگ رفتن و بریست، بار
رفت و حاجی گشت و آمد، از سفر   لیک صدره^۳ گشت از اول، بتر

^۱ - "انبُه" مخفف "انبوه" است، که درینجا در مفهوم "پُر"، "پررونق" و "مالامال" استعمال شده است.

^۲ - "تیز" (به یای معروف): درینجا در معنای "اذیت و آزار" استعمال شده و معنای بیت بدین ترتیب است:

مصراع اول: جیبش (کیسه اش) از مال مردم رونق گرفت

مصراع دوم: دستش از رنج و آزار مردم، پر گشت؛ یعنی "رونق بازارش محصول رنج و عذاب و محنت دیگران بود"

در اصل دیوان حاضر "تیز" آمده است، که به دو دلیل ذیل درین بیت غلط است:

- "تیز" قافیه را، که در مصراع اول با "چیز" بسته شده است، برهم می زند و بلکه نابود می کند و می گُشد!!!

- "تیز" درینجا هیچ کدام مفهوم منطقی را افاده کرده نمی تواند، اما برعکس "تیز" که درینجا باید در مفاهیمی از قبیل "رنج" و "عذاب" و

"آزار" استعمال شده باشد، می تواند مصراع را توجیه معقول کند و کلمات را ارتباط منطقی دهد!!! (معروفی)

کعبه مردم راست، سنگ امتحان
در میانه گَر مَحک نبود حکم
شاهد است این بیت اندر "مثنوی"
«باده نه در هر سری، شر می کند»
جمله نیک و بد شود در وی، عیان
هیچ نشناسد کس، از زر کیف و کم
از افادات^۳ "حکیم معنوی"
آنچنان را آنچنان تر می کند»

* * *

---

^۳ - "ره" مخفف "راه" و درینجا در مفهوم "مرتبه" و "دفعه" و "کَرَت" است؛ پس "صد ره"؛ یعنی "صد بار"
^۴ - "حکیم معنوی" مراد از خداوندگار بلخ، "مولانا"ست، حضرت "جلال الدین محمد رومی"